

आ.व. २०८०/०८१ पौष महिनाको मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन

१. पृष्ठभूमि:

बजार मूल्यसँग सम्बन्धित तथ्याङ्क नै मूल्य तथ्याङ्क हो। यो आर्थिक क्षेत्रको एक महत्वपूर्ण औजार हो जसले बजारको अवस्थाको चित्रण गर्दछ। जस्तै: उपभोक्ताले उपभोग गर्ने वस्तु तथा सेवाहरूको आवधिक मूल्य, उत्पादकको मूल्य, कृषिजन्य वस्तुहरूको मूल्य, आयात वा निर्यात गरिएका वस्तुहरूको मूल्य, मूल्य सूचाकाङ्कहरू आदि। मूल्य धेरै किसिमका भएपनि आधारभूत मूल्य(Basic Price), उत्पादकको मूल्य(Producers' Price) र उपभोक्ताको मूल्य (Purchasers' Price) मुख्यहुन्। नेपालमा मूल्यसँग सम्बन्धित तथ्याङ्कहरू मुख्यतः नेपाल राष्ट्र बैङ्क र राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट उत्पादन र प्रकाशन हुने गरेका छन्। नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट Consumer Price Index (CPI), Wholesale Price Index(WPI), Salary and Wage Rate Index (SWRI) जस्ता तथ्याङ्कहरू प्रकाशन हुने गर्दछन् भने राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट औद्योगिक मूल्य (Manufacturer's Price Index and Producer's Price Index), निर्माण सामग्री मूल्य(IPICS) तथा कृषि उत्पादनको कृषक मूल्य(APPI) सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन र प्रकाशन हुने गरेका छन्। यी निकायहरूबाट प्रकाशित तथ्याङ्कहरू सूचकाङ्कमा मात्र केन्द्रित र वस्तुगत रूपमा मात्र हुने गरेको देखिन्छ। यस परिप्रेक्षमा आम उपभोक्तालाई बजारमा वस्तुको वास्तविक बिक्री मूल्य जानकारी प्रदान गर्ने मूल्य र मूल्यलाई प्रभाव पार्ने अन्य तत्वहरूको पनि समग्र जानकारी एकै स्थानबाट प्रदान गर्न यो प्रतिवेदन तयार गरिएको हो।

उपभोक्ता संरक्षणको क्षेत्रमा अत्यावश्यक वस्तुको मूल्य अनुगमन र विश्लेषण अपरिहार्य मानिन्छ। कुनै वस्तुको आकस्मिक तथा अस्वभाविक मूल्यमा वृद्धि भएमा Price Stabilization Fund Trust बाट उक्त वस्तुको अस्वभाविक मूल्यमा नियन्त्रण गरी उपभोक्ता संरक्षणमा योगदान दिने गरेको पाईन्छ। नेपालको सन्दर्भमा विगतका वर्षहरूमा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागबाट उपत्यकाका विभिन्न बजार केन्द्रहरूमा गई मूल्य सूची

संकलन गरी चौमासिक रूपमा चौमासिक मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन प्रकाशन गरिने गरीएको थियो। यस आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को सुरुवातबाट नेपालभर रहेका वाणिज्य कार्यालयबाट यस विभागमा प्राप्त मासिक औषत मूल्य समेत समावेश गरी बजार मूल्यसँग सरोकार राख्ने सबैलाई मूल्यका अतिरिक्त मूल्यलाई प्रभाव पार्ने अन्य तत्व तथा तथ्याङ्कहरू पनि जानकारी प्रदान गर्ने उद्देश्यसाथ मासिक रूपमा यो प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यको सुरुवात गरिएको छ। यसमा समावेश भएका तथ्याङ्कहरू मध्ये केहि मासिक मूल्य विभाग आफैले प्राथमिक तथ्याङ्कको रूपमा संकलन गर्नुका साथै यस विभाग अन्तरगतका पाँचवटा वाणिज्य कार्यालयबाट प्रत्येक महिना प्राप्त हुने मूल्य सम्बन्धी विवरण समेत प्राथमिक तथ्याङ्कको रूपमा प्रयोग गरिएको छ भने यसका अलवा अधिकांश तथ्याङ्कहरू विभिन्न सरकारी निकाय, व्यापार सम्बद्ध संघसंस्था आदिबाट संकलन गरी द्वितियक तथ्याङ्कको रूपमा प्रयोग गरिएको छ। यो मासिक विश्लेषणले आम उपभोक्ता अधिकारकर्मी, विद्यार्थी, अनुसन्धानकर्ताहरू तथा मूल्यसँग सरोकार राख्नुहुने सम्पूर्ण व्यक्तित्वहरूलाई सहयोगी सिद्ध हुने आशा राखिएको छ।

२. मूल्य:

"मूल्य" भन्नाले कुनै उत्पादन, वस्तु वा सेवाको मौद्रिक विनिमय लाई बुझाउँछ। बजारमा किन्ने, बेच्ने वा व्यापार गर्ने कुनै पनि वस्तुलाई तोकिएको पैसा वा रकमले मूल्यलाई बुझाउँछ। यसले कुनै चीजको मौद्रिक मानलाई प्रतिनिधित्व गर्नुका साथै खरिदकर्ता र विक्रेताहरू बीचको विनिमय मूल्यलाई प्रतिबिम्बित गर्दछ। मूल्य आपूर्ति र माग, उत्पादन लागत, प्रतिस्पर्धा, बजार प्रवृत्ति, र उपभोक्ता प्राथमिकताहरू सहित विभिन्न कारकहरू द्वारा निर्धारण गरिन्छ। आर्थिक सर्तहरूमा, मूल्यले स्रोतहरू बाँडफाँड गर्न, उपभोक्ता व्यवहार निर्धारण गर्न र बजार गतिशीलतालाई आकार दिन महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छ। यसले आपूर्ति र मागलाई सन्तुलनमा राख्ने संयन्त्रको रूपमा काम गर्दछ, साथै उत्पादकहरूलाई स्रोतहरू कुशलतापूर्वक बाँडफाँड गर्नको लागि संकेत गर्दछ। वस्तुको मूल्यले बजार मा उत्पादकहरू र उपभोक्ताहरू को निर्णयहरू लाई प्रभावित गर्ने गर्दछ।

३. मूल्यलाई प्रभाव पार्ने तत्वहरू:

बजारमा देखिएका विभिन्न प्रकारका तत्वहरूले मूल्यमा उतार चढाव देखिने गर्दछ। धेरै कारकतत्वहरूले उत्पादन, सेवा, वा वस्तुको मूल्यलाई असर गर्न सक्छ। जसमध्येकाकेही तत्वहरूको बारेमा यहाँ चर्चा गरिएको छ।

आपूर्ति र माग: आपूर्ति र माग बीचको सम्बन्ध मूल्यलाई प्रभाव पार्ने सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण कारकहरू मध्ये एक हो। यदि माग आपूर्ति भन्दा बढि छ भने बजारमा मूल्य बढ्छ र आपूर्ति माग भन्दा बढि छ भने बजारमामूल्य घट्छ।

उत्पादन लागत: कच्चा माल सामान, श्रम, उत्पादन प्रकृया तथा उत्पादन भएको कूल परिमाणको लागतले वस्तुको मूल्य निर्धारण मा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्छ। उच्च उत्पादन लागत भएमा अक्सर उच्च मूल्य रहेको पाईन्छ।

प्रतिस्पर्धा: बजारमा प्रतिस्पर्धाको स्तरले मूल्य निर्धारणलाई असर गर्न सक्छ। प्रतिस्पर्धी बजारमा, व्यवसायीहरूले ग्राहकहरूलाई आकर्षित गर्न मूल्य घटाउन सक्छन् भने एकाधिकारवादी वा कम प्रतिस्पर्धी बजारमा सामान्यतया वस्तुको मूल्य बढी रहने गरेको पाईन्छ।

बजार सर्तहरू: मुद्रास्फीति, मन्दी, वा आर्थिक वृद्धि जस्ता आर्थिक अवस्थाहरूले उपभोक्ताको क्रय शक्तिलाई प्रभाव पार्न सक्छ जसले गर्दा पनि मूल्यमा प्रत्यक्ष प्रभाव परेको हुन्छ।

उपभोक्ताका प्राथमिकताहरू: उपभोक्ताका प्राथमिकताहरू र प्रवृत्तिहरूले निश्चित उत्पादन वा सेवाहरूको मागमा परिवर्तन ल्याउन सक्छ, जसले गर्दा त्यससँग सम्बन्धित वस्तुहरूको मूल्यहरूलाई असर गर्न सक्दछ।

ब्रान्ड र प्रतिष्ठा: राम्रोसँग स्थापित ब्रान्ड तथा प्रतिष्ठाले गर्दा उक्त ब्रान्डबाट उत्पादित वस्तु को गुणस्तर को प्रभावका कारणले गर्दा बजारमूल्यमा फरकपन आउने गर्दछ।

सरकारी नीति, नियम तथा कर: सरकारी तवर बाट जारी गरिएका विभिन्नवाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी नीतिहरू, नियमहरू, राजश्व, कर आदिका कारणले प्रत्यक्ष रूपमा मूल्यहरूलाई असर गर्दछन्।

मुद्रा विनिमय दर: अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा व्यापार गरिएका सामानहरूको लागि, मुद्रा विनिमय दरहरूमा हुने उतार-चढावले आयात र निर्यात मूल्यहरूलाई असर गर्दछ।

मौसमीता: केही उत्पादन वा सेवाहरूमा मौसमी मागको उतार चढाव हुन्छ जसले मूल्य निर्धारणलाई असर गर्न सक्छ। उदाहरणका लागि, चाडपर्वको मौसममा बिदा-सम्बन्धित वस्तुहरूको मूल्य बढ्न सक्छ।

पूँजीको लागत: ऋण लिने पैसा र ब्याज दरहरूले मूल्य निर्धारण निर्णयहरूलाई प्रभाव पार्न सक्छ, विशेष गरी सामान उत्पादन गर्ने उद्योगहरूको पूँजीको लागतमा हुने घटवढले गर्दा मूल्यमा प्रत्यक्ष असर देखिने गर्दछ।

प्रविधि को प्रयोग: प्राविधिक प्रगतिहरूले गर्दा उत्पादन प्रक्रिया र लागतहरूलाई असर गर्न सक्छ, जसले मूल्य निर्धारण रणनीतिहरूलाई समेत प्रभाव गरी मूल्यमा असर गर्न सक्दछ।

विश्वव्यापी घटनाहरू: प्रमुख विश्वव्यापी घटनाहरू जस्तै प्राकृतिक प्रकोपहरू, भू-राजनीतिक द्वन्द्वहरू, र महामारीहरूले आपूर्ति शृङ्खलामा बाधा उत्पन्न भई मूल्यमा प्रभाव पुऱ्याउन सक्छन्।

अनुमानित मूल्य: उपभोक्ताहरू बीचको उत्पादन वा सेवाको कथित मूल्यले उनीहरूले तिर्न इच्छुक मूल्यलाई प्रभाव पार्न सक्छ। प्रभावकारी मार्केटिङ र ब्रान्डिङले यस धारणालाई प्रभाव पार्न सक्छ।

बजार विभाजन: विभिन्न बजार खण्डहरूमा आधारित मूल्यहरू भिन्न हुन सक्छन्। एउटै सामानको मूल्य पनि फरक फरक खण्डमा फरक फरक हुने गर्दछ। जस्तै लक्जरी बजारहरू र सस्तो बजारहरू मा पर्ने वस्तुको मूल्यमा हुने फरकपनलाई बजार विभाजनबाट हुने मुल्य भिन्नताको संज्ञा दिन सकिन्छ।

पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य: पेट्रोलियम पदार्थमा को मूल्यमा हुने उतारचढावले गर्दा वस्तुको ढुवानी मा लाग्ने खर्चमा घटवढ भई लागत खर्चमा प्रभाव पार्ने हुँदा मूल्यमा प्रभाव पार्ने गर्दछ।

४. उपभोग्य वस्तुको मूल्य नीति:

खाद्यान्न लगायतका उपभोग्य वस्तुको मूल्यमा प्रवृद्धि हुँदै जाने वृत्तिलाई नियोजित र नियन्त्रित गर्न नेपाल सरकारले बजार अनुगमनलाई तीब्रता प्रदान गरेको तथ्य सर्वविदितै छ। बजार व्यवस्थापन र मूल्य नियन्त्रण गर्ने सरकारी नीति र कानूनी प्रावधानहरू रहेका छन्। उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ तथा सो सम्बन्धी नियमावली, २०७६ मा सरकारको निर्देशन उल्लंघन

गर्नेलाई तत्काल कारवाही गर्न सकिने व्यवस्था समेत रहेको कुरा यस प्रसंगमा स्मरणीय छ। उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ मा व्यवस्था भएअनुसारको वितरण प्रणाली विकास गर्न सरकारी संस्थाहरूको क्षमता वृद्धि गर्दै खाद्यान्न अभाव भएका क्षेत्रको पहिचान गरी आवश्यक खाद्यान्नको आपूर्ति गर्न सरकारले थप श्रोतको व्यवस्था गर्नु पर्दछ। त्यसको लागि भण्डारण क्षमताको वृद्धि गर्दै कम आय भएका तथा विपन्न वर्गको पहिचान गरी अभिलेख तयार गर्नु आवश्यक हुन आउँछ।

नेपालको खाद्यान्न उत्पादन तथा माग र आपूर्तिको विश्लेषण गरी बाह्य स्रोतबाट आयात गर्न, आन्तरिक उत्पादन वृद्धि गर्ने नीति/कार्यक्रम तर्फ ध्यान दिनु पनि आवश्यक छ। यसको लागि कृषि तथा पशुपंछी विकास मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग तथा उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय बीचको सहकार्य र समन्वयमा आम वृद्धि गरी यसलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

सरकारबाट भएको बजार हस्तक्षेपले यस महिनाको खाद्यान्नको भाउ नियन्त्रण गर्न केही मद्दत मिलेको छ। तसर्थ भविष्यमा उक्त अनुसारको विकल्पको विकास गर्न सरकारी संस्थानहरूलाई पनि सक्षम तुल्याउनु पर्छ। तरकारी, फलफूल लगायत खाद्यान्नको सन्दर्भमा उत्पादन मूल्य भन्दा विचौलिया (Middleman) ले गर्दा चर्को मूल्यवृद्धि भएको पुष्टि हुन आएको छ। पौष महिनामा चामल, गोलभेंडा र प्याजको मूल्यमा बढी वृद्धि भएको पाईएको छ। यस्ता किसिमका प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न व्यापारका विकल्पहरू संस्थान, सहकारी, व्यापारिक संजाल, साझेदारी जस्ता पद्धतिहरूको विकास गर्नु पनि आवश्यक छ। त्यस्तै मूल्यसूची नराख्ने पसलेलाई तत्काल दण्ड जरिवाना गर्ने व्यवस्था अनुसार जरिवाना गर्नुपर्दछ भने निश्चित मूल्यको व्यवस्था गर्नका लागि थोक बिक्रेताहरूले उपभोक्ता संरक्षणमा ध्यान दिई चर्को मूल्य वृद्धि हुनबाट रोक्न सहयोग गर्नुपनि त्यतिकै अपरिहार्य छ।

यसरी बजारको मूल्य निर्धारण स्वतन्त्र अर्थ-व्यवस्थामा प्रतिस्पर्धाको आधारमा हुने भनिएपनि देशको प्रशासनिक संरचनाले त्यसको लागि नियमन कार्यलाई प्राथमिकताका साथ सम्पादन गरेमा अनियन्त्रित बजारलाई व्यवस्थित गर्न सकिन्छ। वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागलाई त्यस कार्यमा सरकारी निकाय तथा उपभोक्ता संघ/संगठनहरूको सहयोग अपरिहार्य रहेको छ।

५. मूल्य नियन्त्रण गर्ने उपायहरू:

बजारमा विभिन्न कारणबाट मूल्यमा परिवर्तन आउने भएपनि सामान्यतया मूल्य मा अधिक उतार चढाव हुनबाट रोक्न तथा असामान्य रूपमा हुने मूल्यवृद्धि तथा कालोबजारी हुन नदिई मूल्य नियन्त्रणका लागि नेपाल सरकारका तर्फबाट विभिन्न नीतिगत, कानूनी संस्थागत तथा व्यवहारिक व्यवस्था भएको छ, जसले गर्दा मूल्य नियन्त्रणमा सरकारको प्रत्यक्ष हस्तक्षेपकारी भूमिका प्रदान गरिरहेको अवस्थामा यसको अलावा देहायबमोजिमका उपायहरू अपनाउँदा झै मूल्य नियन्त्रणलाई प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ।

- वस्तुको उत्पादनलाई बढावा दिने।
- वितरणकारी तहहरू कम गर्ने।
- आपूर्ति व्यवस्थापन प्रभावकारी बनाउने।
- सिण्डिकेट/कार्टेलिङ्गको अन्त्य गरी स्वच्छ प्रतिस्पर्धी बजारको निर्माण गर्ने।
- नियमित बजार अनुगमन कार्य गर्ने।

६. मूल्य तथ्याङ्कको महत्व:

हरेक तथ्याङ्कको जस्तै मुल्य सम्बन्धी आधिकारीक तथ्याङ्कको पनि आफ्नै महत्व रहेको छ। मूल्य तथ्याङ्कको महत्वलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ:

- विभिन्न वस्तु वा सेवाहरूको मूल्यमा आएको आवधिक परिवर्तनलाई मापन गर्न,
- उपलब्ध वस्तु तथा सेवाहरूको अवस्था यकिन गरी व्यापारिक गतिविधिको व्यवस्थापन गर्न,
- मुद्राको क्रय शक्ति क्षमता (Purchasing Power of Parity) मापन गर्न,
- विगत र वर्तमानको तथ्याङ्कबाट भविष्यको मूल्य प्रणाली प्रक्षेपण गर्न,
- आर्थिक नीति निर्माण, योजना तर्जुमा, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्न,
- राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय रूपमा मूल्यको तुलनात्मक अध्ययन गर्न,
- बजार अनुगमनको क्षेत्र पहिचान गर्न, आदि।

यसरी समग्रमा भन्दा मूल्य तथ्याङ्कको आर्थिक क्षेत्रमा अत्यन्त महत्वपूर्ण भूमिका रहेको देखिन्छ। कुनै पनि मुलुकको आर्थिक गतिविधिलाई यसले सूचकको रूपमा दर्शाउने काम गरेको हुन्छ। यस अर्थमा पनि यसले कुनै पनि देशको अर्थ व्यवस्थाको नियमन र नियन्त्रणमा सहयोग गर्दछ।

उपभोक्ता संरक्षणको क्षेत्रमा अत्यावश्यक वस्तुको मूल्य अनुगमन र विश्लेषण अत्यावश्यक मानिन्छ। कतिपय देशहरूमा कुनै वस्तुको आकस्मिक तथा अस्वभाविक मूल्य वृद्धि भएमा Price Stabilization Fund बाट उक्त वस्तुको अस्वभाविक मूल्यमा नियन्त्रण गरी उपभोक्ता संरक्षणमा योगदान दिने गरेको पाईन्छ। नेपालको सन्दर्भमा विगतका वर्षहरूमा विभिन्न बजार केन्द्रहरूबाट मूल्य सूची संकलन गरी मूल्य सूचीमात्र प्रकाशन गर्ने गरिएको थियो। आ.व. २०८०/०८१ बाट विभिन्न बाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरूबाट संकलन भएका मूल्यसूची समेत संलग्न गरी मासिक रूपमा प्रकाशन गर्ने गरिएको छ। यसका अतिरिक्त मूल्यसँग सरोकार राख्ने सबैलाई मूल्य, मूल्यलाई प्रभाव पार्ने विभिन्न तत्वका तथ्याङ्क समेत समावेश गरी सो को विश्लेषण सहितको जानकारी प्रदान गर्ने उद्देश्यका साथ यो प्रतिवेदन तयार गरिएको हो। यसमा समावेश भएका केही तथ्याङ्क विभाग तथा मातहतका ५ वटा बाणिज्य बाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरूबाट प्राथमिक

तथ्याङ्कका रूपमा संकलन गरिएको हो भने अधिकांश तथ्याङ्कहरू विभिन्न सरकारी निकाय, व्यापार सम्बद्ध संघ संस्थाबाट संकलन गरी द्वितियक तथ्याङ्कका रूपमा प्रयोग गरिएको हो। यो मासिक विश्लेषणले आम उपभोक्ता, उपभोक्ता अधिकारकर्मी, अनुसन्धानकर्ता, र मूल्यसँग सरोकार राख्नुहुने सम्पूर्ण व्याक्तित्वहरूलाई सहयोगी सिद्ध हुनेछ भन्ने आशा राखिएको छ।

७. अत्यावश्यक वस्तुहरूको मासिक मूल्य समिक्षा:

७.१ बाणिज्य कार्यालयहरूबाट संकलित मूल्य तथ्यांक:

मासिक रूपमा बाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा बाणिज्य कार्यालयहरूबाट २०८० साल पौष महिनामा संकलन गरिएको मासिक औषत अधिकतम खुद्रा मूल्य यसप्रकार रहेको छ।

तालिका नं.१ : बाणिज्य कार्यालयहरूबाट संकलित बजार मूल्यप्रतिकिलो रू

वस्तुकोनाम	विराटनगर	विरगंज	भैरहवा	नेपालगञ्ज	धनगढी
जनरल सोना मन्सुली	९०	६०	७५	६५	७३
स्टिम जिरा मसिनो	७५	८०	९५	९०	९३
जनरल जीरा मसिनो	९०	७५	७५	९०	९३
बास्मती	१५७	१६०	२१०	१६५	१९५
मोटा	६३	६०	६०	६०	६५
मकै		१२०	१६०	१६०	१७०
गाहूँ		५०	४०	६०	
आँटा	८५	६०	६५	७५	७०

वस्तुकोनाम	विराटनगर	विरगंज	भैरहवा	नेपालगञ्ज	धनगढी
मैदा	७५	६०	७०	७०	७०
सूजी	१०८	८०	९०	११०	९०
ताईचिन	१००	१००	११५	१२०	११०
पातलो	७८	८०	१००	९०	
मसुरो(मसिनो)	१४०	१४१	१५०	१६०	१७०
मसुरो(मोटो)	१३८	१५०	१५०	१५०	१५३
मास	२१०	१९६	२००	१८०	२०७
रहर पोलिस	२७४	२७६	२८०	२५०	३००
रहर ननपोलिस	२५०	२९६	३००	२८०	२९३
मुंगी खोस्टा भएको	१७०	२००	२००	२००	१८०
मुंगी खोस्टा नभएको	१८४	१८०	२००	२१०	१९०
चना ठूलो		१०८	१६०	१३०	१३०
चना मझौला	११७	११३	१६०	१२०	१२०
सेतो केराउ	१३७	१५१	१५०	१३०	१५३
बोडी	१४७	१५८	१६०	१६०	१७३
राज्मा/सिमी	१८३	२००	२००	१७०	२१७
काउली चना	१९०	२०३	१६०	२४०	२२०
सानो केराउ		२००		१३०	

वस्तुकोनाम	विराटनगर	विरगंज	भैरहवा	नेपालगञ्ज	धनगढी
हरीयो केराउ	१३५	१८०	१५०	१३०	१७७
भटमास	१८६	१८६	१८०	१६०	१२७
चिनी मोटो	९०	८०	१००	९५	११०
चिनी मसिनो		८०	९५	९५	११०
तोरी तेल	२१२	२००	२१०	३००	२२७
भटमास तेल	१८०	२००	२००	२००	२१५
सूर्यमुखी तेल	१९७	२००	२१०	२०५	२१०
दुध गाईभैसी	८७	१००	११०	१००	९०
दही	१५४	२००	१८०	१४०	१४०
घ्यू	११५०	११००	१२००	१४००	१२००
पनिर	७६०	७५०	८००	८५०	८००
आलु (रातो)	३४	४०	४०	४०	३९
आलु (सेतो)	२५	४०	३५	३०	२८
काऊली	३७	२०	५०	८०	३८
जीरा	९००	११००	१३००	१२५०	१०५०
धनिया गेडा	१८०	२१६	५००	२००	२४०
प्याज	८०	१००	९०	१००	८५
अदुवा	१८०	२५०	२००	१२०	१२८

वस्तुकोनाम	विराटनगर	विरगंज	भैरहवा	नेपालगञ्ज	धनगढी
लसुन सुकेको	४००	४००	३५०	२५०	३९३
खुर्सानी सुकेको	५३४	५००	५००	५००	५००
खुर्सानी हरीयो	८७	१५०	३०	१००	१००
गोलभेंडा	४०	५०	४०	८०	३८
अण्डा	१७	१५	२०	१४.२८	१९
खसी	१०५०	१०५०	१०००	१०००	१०००
बोर्डलर कुखुरा	३६०	२८०	३८०	४००	३७३
केरा	६५	१००	९०	१००	७३
अनार	२६५	२५०	३००	४००	२९७
स्याउ	२५०	८०	३८०	२५०	२२५
सुन्तला	१३०	७०	१२०	१४०	१२३
अंगुर			२५०	५००	२८३
माछा (लोकल)	२५०	४००	४००	४००	४००
माछा (बाहिरको)	४००	२३३	४००	३००	३००

स्रोत: वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरू

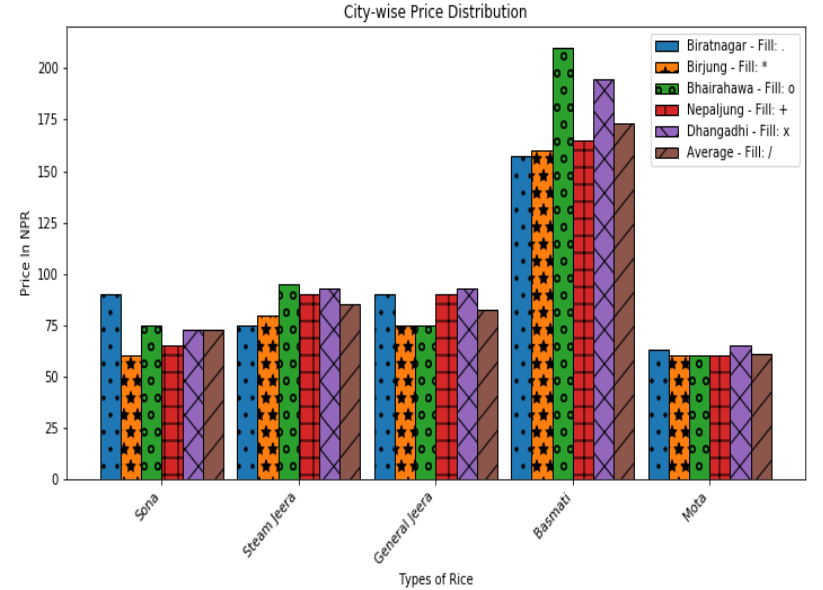
७.२.१ विभिन्न स्थानबाट संकलित मासिक औषतमूल्यको तुलनात्मक अध्ययन:

क) चामल

यस आ.व. २०८०/०८१ को पौष महिनामा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा

वाणिज्य कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य वस्तुहरू मध्ये चामलको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

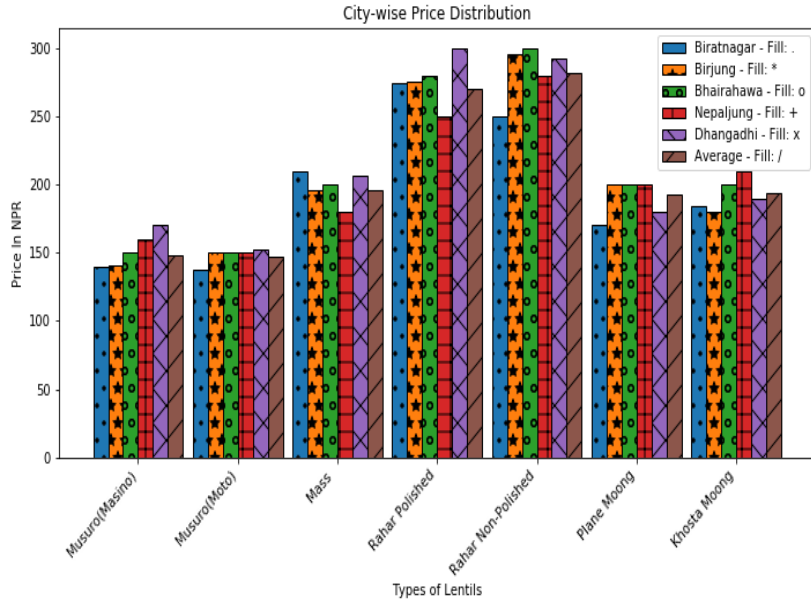
चित्र.नं १: चामलको औषत मूल्य प्रतिकिलो रू.

ख) दाल

यस आ.व. २०८०/०८१ को पौष महिनामा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य वस्तुहरू मध्ये दालको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

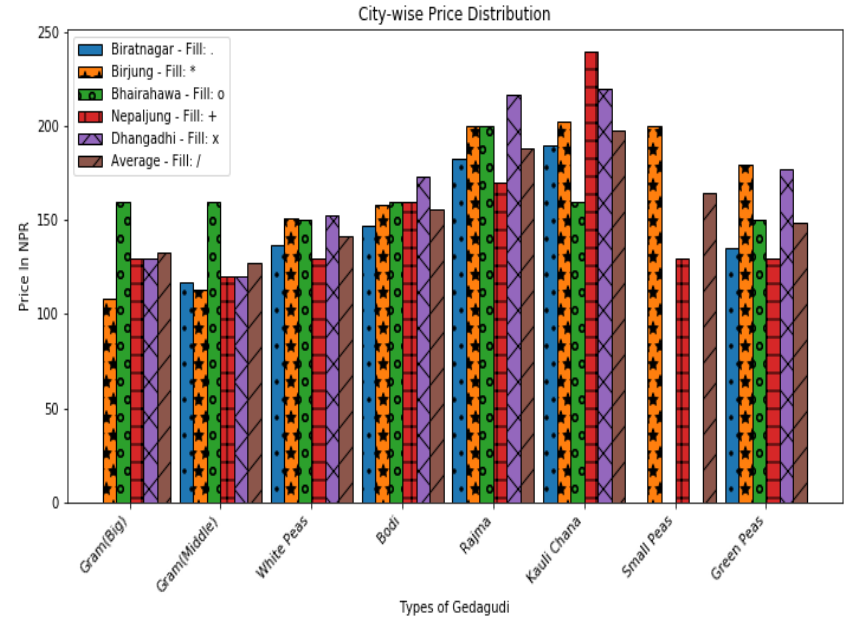
चित्र नं २ : दालको औषत मूल्यप्रतिकिलो रू. मा

ग) गेडागुडी

यस आ.व. २०८०/०८१ को पौष महिनामा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य वस्तुहरू मध्ये गेडागुडीको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

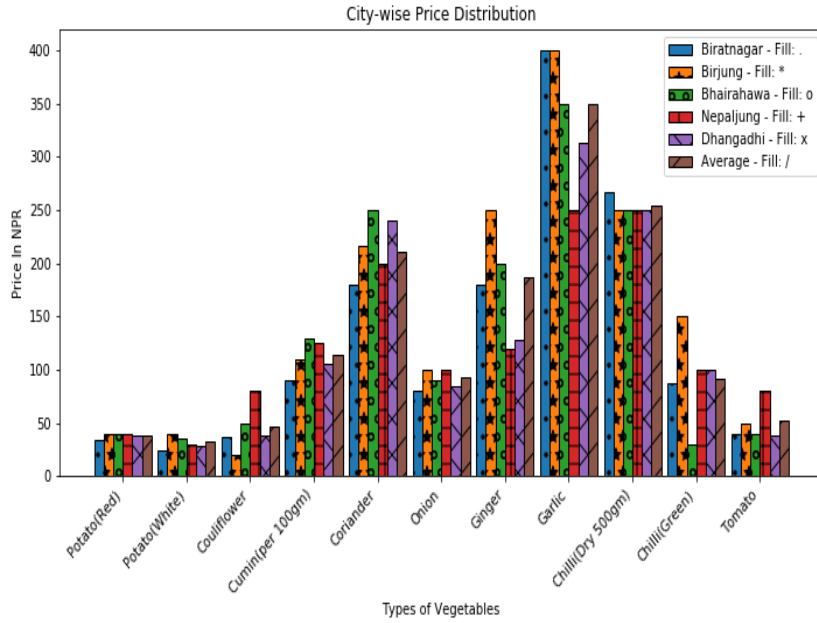
चित्र नं ३ गेडागुडीको औषत मूल्य प्रतिकिलो रू. मा

घ) तरकारी/मसला

यस आ.व. २०८०/०८१ को पौष महिनामा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य वस्तुहरू मध्ये तरकारी/मसलाको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

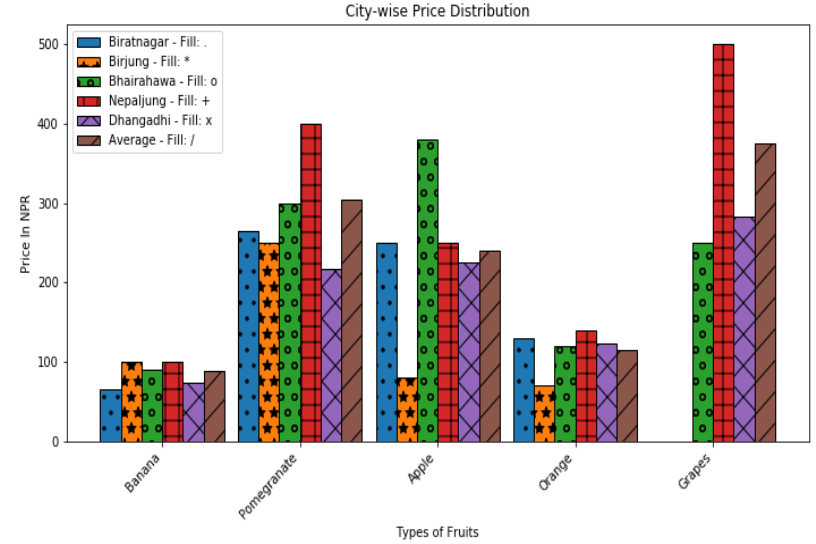
चित्र नं ४ तरकारी/मसलाको औषत मूल्य रु.मा

ड) फलफूल

यस आ.व. २०८०/०८१ को पौष महिनामा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य वस्तुहरू मध्ये मुख्य फलफूलको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

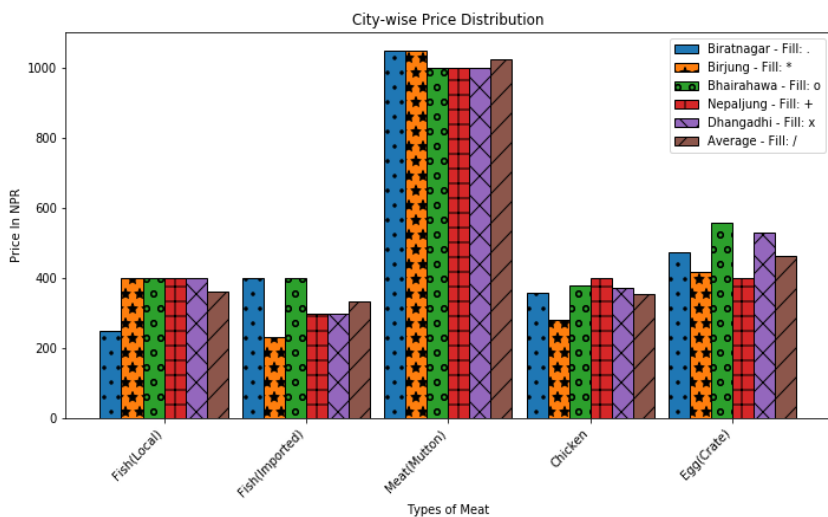
चित्र नं. ५ : फलफूलको औषत मूल्य रु. मा

च) माछा, मासु र अण्डा

यस आ.व. २०८०/०८१ को पौष महिनामा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य माछा, मासु र अण्डाको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

चित्र नं. ६ : माछा, मासुको औषत मूल्य रू. मा

८. फलफूल तथा तरकारीको खुद्रा मूल्यको अवस्था

कालिमाटी फलफूल तथा तरकारी बजार व्यवस्थापन समितिले हरेक दिन त्यस बजारको तरकारी तथा फलफूलको थोक तथा खुद्रा मूल्य प्रकाशन गर्ने गर्दछ। यस विभागले हरेक आईतबारको फलफूल तथा तरकारीको औषत मूल्यलाई यस मूल्य विश्लेषण प्रयोजनका लागि प्रयोग गरेको छ। समीक्षा अवधिको हरेक आईतबारको औषत मूल्य, अधिकतम मूल्य र न्यूनतम मूल्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. २ : तरकारी तथा फलफूलको खुद्रा मूल्य(प्रतिकिलो रू.मा)

कृषिउपज	प्रति	पौष १	पौष ८	पौष १५	पौष २२	पौष २९
गोलभेडा ठूलो(नेपाली)	के.जी	५५.०	५५.०	५५.०	५५.०	४५.०
गोलभेडा ठूलो(भारतीय)	के.जी	८५.०	७५.०	६५.०	५५.०	५५.०

कृषिउपज	प्रति	पौष १	पौष ८	पौष १५	पौष २२	पौष २९
गोलभेडा सानो(लोकल)	के.जी	१२.३	१७.७	१९.५	१२.३	१२.३
गोलभेडा सानो(टनेल)	के.जी	२२.५	२३.०	२४.३	२५.०	१९.५
आलु रातो	के.जी	३५.७	३५.०	३६.७	३५.०	३४.०
आलु रातो(भारतीय)	के.जी	३९.०	३३.३	३२.७	३९.०	२९.०
आलु सेतो	के.जी	३९.०	२९.०	२९.०		
प्याज सुकेको (भारतीय)	के.जी	१४०.०	११०.०	८५.०	८२.३	८२.३
गाजर(लोकल)	के.जी	४५.०	९५.०	४५.०	४२.३	४७.७
गाजर(तराई)	के.जी			३५.०	३५.०	३५.०
बन्दा(लोकल)	के.जी	३२.३	५५.०	३७.७	३२.७	३०.०
काउली स्थानिय	के.जी	३५.०	२७.७	२९.५	१७.७	२९.५
मूला रातो	के.जी	१७.७	१७.७	१७.७	१२.३	१२.३
मूला सेतो(लोकल)	के.जी	१२.३	१२.३	१५.०	१२.३	१२.३
सेतो मूला(हाइब्रीड)	के.जी	१२.३	१२.३	१७.७	१२.३	१७.७
भन्टा लाम्चो	के.जी	५५.०	४३.३	३७.७	३५.०	४५.०
भन्टा डल्लो	के.जी	५५.०	५५.०	४५.०	४५.०	५५.०
बोडी(तने)	के.जी	९५.०	८५.०			
मकै बोडी	के.जी	५५.०	६५.०	६५.०	६५.०	६५.०
मटरकोशा	के.जी	११०.०	६५.०	५५.०	६५.०	७५.०
घिउ सिमी(लोकल)	के.जी	७५.०	८५.०	६५.०	४५.०	४५.०
घिउ सिमी(हाइब्रीड)	के.जी	७५.०	८५.०	६५.०	४५.०	४५.०
घिउ सिमी(राजमा)	के.जी	१२५.०	१५५.०	१६०.०	९५.०	७५.०
टाटे सिमी	के.जी	५५.०	४५.०	४५.०	४५.०	३५.०
तितो करेला	के.जी	७५.०	८५.०	९५.०	११५.०	११५.०
लौका	के.जी	५५.०	६५.०	७५.०	६५.०	६५.०
परवर(लोकल)	के.जी	७५.०	९५.०	९५.०	८५.०	
घिरौला	के.जी					
फर्सी पाकेको	के.जी	३५.०	४५.०	४५.०		४५.०

कृषिउपज	प्रति	पौष १	पौष ८	पौष १५	पौष २२	पौष २९
हरियो फर्सी(डल्लो)	के.जी	४५.०	५५.०	४५.०	३५.०	५५.०
सलगम	के.जी	७५.०	७५.०	७५.०	७५.०	७५.०
भिण्डी	के.जी	११०.०	१६०.०	१३५.०	६५.०	९५.०
सखरखण्ड	के.जी	५५.०	६५.०	६५.०	६५.०	७५.०
बरेला	के.जी	५५.०	७५.०	५५.०	३५.०	३५.०
पिंडालू	के.जी	५५.०	५५.०	५५.०	५५.०	७५.०
रायो साग	के.जी	३५.०	३५.०	४५.०	३५.०	४५.०
पालूगो साग	के.जी	१०५.०	११५.०	११५.०	९५.०	१०५.०
चमसूरको साग	के.जी	१०५.०	११५.०	११५.०	९५.०	१०५.०
तोरीको साग	के.जी	३५.०	४५.०	४५.०	४५.०	४५.०
मेथीको साग	के.जी	१०५.०	११५.०	११५.०	९५.०	१०५.०
प्याज हरियो	के.जी	८५.०	८५.०	८५.०	९५.०	९५.०
च्याउ(कन्य)	के.जी	१९०.०	१९०.०	१३३.३	१८०	१७०.०
च्याउ(डल्ले)	के.जी	२९०.०	३६३.३	३७६.७	३२६.७	३७६.७
कुरीलो	के.जी	१२५.०	१३५.०.०			
ब्रोकाउली	के.जी	५५.०	५५.०	४५.०	४५.०	५५.०
चुकुन्दर	के.जी	६५.०	७५.०	७५.०	७५.०	७५.०
रातो बन्दा	के.जी	१९०.०	१३५.०	१३३.३	११०.०	११०.०
जिरीको साग	के.जी	८५.०	९५.०	९५.०	९५.०	१०५.०
सेलरी	के.जी	१३०.०	११०.०	११०.०	११०.०	१३५.०
सौफको साग	के.जी	९५.०	११५.०	११५.०	९५.०	१०५.०
पुदीना	के.जी	२१०.०	२७५.०	२३५.०	२३५	२६५.०
गान्टे मूला	दर्जन	७५.०	७५.०	७५.०	७५.०	७५.०
इमली	के.जी	१४५.०	१४५.०	१४५.०	१४५.०	१४५.०
तामा	के.जी	९५.०	९५.०	९५.०	९५.०	९५.०
तोफु	के.जी	१२५.०	१२५.०	१२५.०	१२५.०	१२५.०
गुन्दुक	के.जी	२७५.०	२७५.०	२७५.०	२७५.०	२७५.०

कृषिउपज	प्रति	पौष १	पौष ८	पौष १५	पौष २२	पौष २९
स्याउ(झोले)	के.जी	२२५.०	२२५.०	२२५.०		
स्याउ(फूजी)	के.जी	३१५.०	३१५.०	३१५.०	३१५.०	३१५.०
केरा	के.जी	१४५.०	१३५.०	१२५.०	१३५	१३५.०
कागती	के.ज	१३३.३	१३३.३	१३३.३	१३०.०	१३३.३
अनार	के.जी	३७५.०	३७५.०	३१५.०	३१०.०	२७५.०
अंगुर(कालो)	के.जी	२६५.०	३१०.०	३३५.०	३३५.०	३३५.०
सुन्तला(नेपाली)	के.जी	१०५.०	११०.०	११५.०	१२०.०	१२५.०
सुन्तला(भारतीय)	के.जी					
तरबुजा(हरियो)	के.जी	६५.०	६५.०	६५.०	६५.०	६५.०
मौसम	के.जी	१४५.०	१४५.०	१३०.०	१४५.०	१३०.०
जुनार	के.जी	२१०.०	२३५.०	२१०.०	२१०.०	२३५.०
भुई कटहर	के.जी	१६५.०	१६५.०	१६५.०	१६५.०	१६५.०
काक्रो(लोकल)	के.जी	११२.५	९५.०	७५.०	१२५.०	१५०.०
काक्रो(हाइब्रीड)	के.जी	५५.०	३५.०	३५.०	३५.०	५५.०
निबुवा	के.जी	५५.०	५५.०	४५.०	४५.०	४५.०
नासपाती(चाइनिज)	के.जी	२५५.०	२४५.०	२३५.०	२३५.०	२३५.०
मेवा(नेपाली)	के.जी	६५.०	७५.०	६५.०	६५.०	६५.०
मेवा(भारतीय)	के.जी	८५.०	८५.०	८५.०	८५.०	७५.०
अम्बा	के.जी	१३५.०	११०.०	११०.०	११०	१३०.०
लप्सी	के.जी	६५.०	७५.०	७५.०	६५.०	६५.०
किवि	के.जी			३२५.०		३२५.०
आभोकाडो	के.जी	२२५.०	२७५.०	२७५.०	२७५	२७५.०
अमला	के.जी	७५.०	७५.०	७५.०	८५.०	७५.०
अदुवा	के.जी	१६०.०	१५५.०	१५०.०	१५५	१५५.०
खुर्सांनी सुकेको	के.जी	४९०.०	४९०.०	४९०.०	४९०	४९०.०
खुर्सांनी हरियो	के.जी	५५.०	५५.०	५५.०	६५.०	६५.०
खुर्सांनी हरियो(बुलेट)	के.जी	५५.०	५५.०	५५.०	६५.०	६५.०

कृषिउपज	प्रति	पौष १	पौष ८	पौष १५	पौष २२	पौष २९
खुर्सानी हरियो(अकबरे)	केजी	३२५.०	३५०.०	४५०.०	५२५	
भेडे खुर्सानी	केजी	६५.०	७५.०	८५.०	६५.०	९५.०
लसुन हरियो	के.जी	९५.०	१७०.०	८५.०	११०.०	११५.०
हरियो धनिया	के.जी	९५.०	९५.०	९५.०	११५.०	१४५.०
लसुन सुकेको चाइनिज	के.जी	२७०.०	२७०.०	२७०.०	२५५.०	२६०.०
लसुन सुकेको नेपाली	के.जी	२७०.०	२७०.०	२७०.०	२७०.०	२७०.०
छ्यापी सुकेको	केजी	२३५.०	३१६.७	३१०.०	१७५.०	
ताजा माछा(रहु)	केजी	३६५.०	३६५.०	३६५.०	३६५.०	३६५.०
ताजा माछा(बचुवा)	के.जी	२६५.०	२६५.०	२६५.०	२६५.०	२६५.०
ताजा माछा(छडी)	के.जी	२६०.०	२६०.०	२६०.०	२६०.०	२६०.०
ताजा माछा(मुंगरी)	केजी	२१५.०	२४५.०	२५०.०	३१०.०	३१०.०
रुख टमाटर	केजी	८५.०	८५.०	८५.०	८५.०	८५.०

स्रोत: kalimatimarket.gov.np/price

८.१ समिक्षा अवधिमा उच्च मूल्य परिवर्तन भएका र स्थिर मूल्य कायम रहेका ५ तरकारी तथा फलफूल हरू:

समिक्षाअवधिमा मूल्यमा अत्याधिक उतारचढाव आएका ५ तरकारी तथा फलफूलको न्यूनतम मूल्य, अधिकतम मूल्य र चौमासिक परिवर्तनलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ३ : मूल्यमा उच्च परिवर्तन भएका ५ तरकारी तथा फलफूलहरू

क्र. सं	वस्तु	ईकाई	अधिकम	न्यूनतम	परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१	भिण्डी	के.जी.	१६०.००	६५.००	९५.००	५९.३८
२	गाजर(लोकल)	के.जी.	९५.००	४२.३३	५२.६७	५५.४४
३	बरेला	के.जी.	७५.००	३५.००	४०.००	५३.३३

क्र. सं	वस्तु	ईकाई	अधिकम	न्यूनतम	परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
४	घिउ सिमी(राजमा)	के.जी.	१६०.००	७५.००	८५.००	५३.१३
५	मटरकोशा	के.जी.	११०.००	५५.००	५५.००	५०.००

त्यस्तै पौष महिनामा मूल्य स्थिर रहेका तरकारी तथा फलफूलको मूल्यको अवस्था यसप्रकार रहेको छ।

तालिका नं ४: मूल्य स्थिर रहेका फलफूल तथा तरकारीहरू

क्र.सं	वस्तु	ईकाई	अधिकम	न्यूनतम	परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१	सलगम	केजी	७५.००	७५.००	०	०
२	गान्टे मूला	के.जी.	७५.००	७५.००	०	०
३	इमली	केजी	१४५.००	१४५.००	०	०
४	तामा	के.जी	९५.००	९५.००	०	०
५	तोफु	के.जी	१२५.००	१२५.००	०	०
६	गुन्दुक	केजी	२७५.००	२७५.००	०	०
७	स्याउ(फूजी)	केजी	३१५.००	३१५.००	०	०
८	तरबुजा(हरियो)	केजी	६५.००	६५.००	०	०
९	भुई कटहर	केजी	१६५.००	१६५.००	०	०
१०	खुर्सानी सुकेको	केजी	४९०.००	४९०.००	०	०
११	लसुन सुकेको नेपाली	केजी	२७०.००	२७०.००	०	०

क्र.सं	वस्तु	ईकाई	अधिकम	न्यूनतम	परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१२	ताजा माछा(रहु)	केजी	३६५.००	३६५.००	०	०
१३	ताजा माछा(बचुवा)	केजी	२६५.००	२६५.००	०	०
१४	ताजा माछा(छडी)	केजी	२६०.००	२६०.००	०	०
१५	रुख टमाटर	केजी	८५.००	८५.००	०	०

९. खाद्यबस्तुहरूको थोक मूल्यको अवस्था:

नेपाल खाद्य किराना व्यवसायी संघ काठमाडौंले नियमित रूपमा यस विभागलाई खाद्य तथा किराना समानहरूको ग्रेड अनुसारको थोक मूल्यसूची उपलब्ध गराउने गर्दछ। सोही मूल्यको आधारमा पौष महिनाको मूल्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ५ खाद्य बस्तुहरूको थोक मूल्य (रु.मा)

खाद्यबस्तुकोनाम	ईकाई	१ नं	२ नं	३ नं
सोनाचामल(लोकल पुरानो)	(प्र.३०के.जी बोरा)	१९५०	१९००	१८७५
सोना चामल (लोकल नयाँ)	(प्र.३०के.जी. बोरा)	१८५०	१८००	१७५०
सोना चामलस्टिम पुरानो	(प्र.३०के.जी. बोरा)	२१००	२०५०	२०००
जिरा मसिनोनयाँ स्टिम	(प्र.२५के.जी. बोरा)	२३००	२२५०	२२००
जिरा मसिनो (पुरानो) स्टिम	(प्र.२५के.जी. बोरा)	२३५०	२३००	२२००
लंग्रेनचामल	(प्र.२०के.जी. बोरा)	३४००	३३५०	३१००
मुसुर दाल (विदेशी)	के.जी.	१४०	१३८	१३५
मुसुर दाल (नेपाली)	के.जी.	१५०	१४५	१४०
मास दाल	के.जी.	२००	१९५	१९०
मुंगीखोस्टा	के.जी	१६५	१६०	१५५
मकै	के.जी.	१४५	१४०	१३०

खाद्यबस्तुकोनाम	ईकाई	१ नं	२ नं	३ नं
चना (विदेशी)	के.जी.	११२	११०	१०५
रहर दाल (पोलिस)	के.जी.	२५०	२४५	२३०
रहर दाल (ननपोलिस)	के.जी.	२८०	२७०	२५०
सेतो भटमास (विदेशी)	के.जी.	१४५	१३५	१२५
खैरो भटमास (लोकल)	के.जी.	१७०	१६५	१३०
राजमा (छिके)	के.जी.	१३०	१२०	११५
राजमा (नेपाली)	के.जी.	२५०	२२५	२१५
चिउरा (मकवानपुरी)	(प्र.२०के.जी. बोरा)	१६००	१५५०	१५५०
चिनी	के.जी.			
मैदा	(प्र.५०के.जी. बोरा)	३३००	३२५०	३१५०
आँटा	(प्र.५०के.जी. बोरा)	३२५०	३२७०	

स्रोत: नेपाल खाद्य किराना व्यवसायी संघ, काठमाण्डौ

१०. खाद्य बस्तुहरूको खुद्रा मूल्यको अवस्था:

नेपाल खुद्रा व्यवसायी संघ काठमाडौं बाट नियमित रूपमा यस विभागलाई खाद्य तथा किराना समानहरूको ग्रेड अनुसारको खुद्रा मूल्य उपलब्ध हुने गर्दछ। सोही अनुसार पौष महिनाको मूल्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ६: खाद्य बस्तुहरूको खुद्रा मूल्य (रु.मा)*

खाद्यबस्तुको नाम	पौष १ को मूल्य		पौष १५ को मूल्य	
	१ नं	२ नं	१ नं	२ नं
त्रिशुलीको पोखरेलीचामल-प्रतिकिलो			१०५	
स्टिम जिरा मसिनाचामल-प्रतिकिलो			९५	९०
लङ्ग्रेन वासमतिचामल-प्रतिकिलो			१७५	
स्टिम सोनाचामल-प्रतिकिलो				

खाद्यबस्तुको नाम	पौष १ को मूल्य		पौष १५ को मूल्य	
	१ नं	२ नं	१ नं	२ नं
ताइचिनचिउरा-प्रतिकिलो			१६०	
तराई ताइचिनचिउरा-प्रतिकिलो			१००	
म.पा.चिउरा-प्रतिकिलो				
मास दाल-प्रतिकिलो			२२०	
मुंगखोस्टा -प्रतिकिलो			१८०	
मुसुर-प्रतिकिलो			१७०	१५०
मुंग गोडा-प्रतिकिलो			१६५	
मुंग छाटा -प्रतिकिलो			१८०	
रहर दाल -प्रतिकिलो				
रहर दाल			३२०	
चनादाल -प्रतिकिलो			१४०	
भुटेको तोरीको तेल-प्रति लिटर			३६०	
कांचो तोरीको तेल-प्रति लिटर			३१०	२२०
भटमास तेल-प्रति लिटर			२००	
सनफ्लावर तेल-प्रति लिटर			२००	
डाल्डा ध्यू-प्रति लिटर			२०५	
नेपालीध्यू-प्रतिकिलो			१४००	
खोरसानी पाउडर-प्रतिकिलो			५५०	

खाद्यबस्तुको नाम	पौष १ को मूल्य		पौष १५ को मूल्य	
	१ नं	२ नं	१ नं	२ नं
जिरा पाउडर-प्रतिकिलो			१२५०	
धनिया पाउडर-प्रतिकिलो			४००	
बेसार पाउडर-प्रतिकिलो			३५०	
चिनी-प्रतिकिलो			१०५	
सेतो भटमास-प्रतिकिलो			२४५	१५०
कैलो भटमास-प्रतिकिलो			२००	
कालो भटमास-प्रतिकिलो			२५०	
काबुलचना -प्रतिकिलो			२२५	२१०
मौसमीचना-प्रतिकिलो				
अ.फरम चना-प्रतिकिलो				
सानो चनाप्रतिकिलो			१२०	
सेतो केराउ-प्रतिकिलो				
हरियो केराउ-प्रतिकिलो				
सानो केराउ-प्रतिकिलो			२२५	१६०
राजमा-प्रतिकिलो			२५०	
छिरकी राजमा - प्रतिकिलो			२२०	
सेतो सिमी-प्रतिकिलो			२२०	
बोडी-प्रतिकिलो			१५०	१४०

खाद्यवस्तुको नाम	पौष १ को मूल्य		पौष १५ को मूल्य	
	१ नं	२ नं	१ नं	२ नं
मस्या-प्रतिकिलो			१४०	
कैलो तिल-प्रतिकिलो			३६०	
सेतो तिल-प्रतिकिलो			४३०	
कालो तिल-प्रतिकिलो				
गहुं-प्रतिकिलो			६५	
मकै-प्रतिकिलो			६५	
कोदो-प्रतिकिलो			८०	
जौ-प्रतिकिलो			१००	
मैदा-प्रतिकिलो			७५	
आँटा-प्रतिकिलो			७५	
सुजी-प्रतिकिलो			११०	
मकै पिठो-प्रतिकिलो			७०	
चामल पिठो खस्रो-प्रतिकिलो			८५	
चामल पिठो मसिनो-प्रतिकिलो			१६०	
बेसन-प्रतिकिलो			२००	
मस्यौरा-प्रति किलो			२२५	
जिरा प्रतिकिलो			१०५०	
धनिया गेडा हरियो-प्रतिकिलो			२७५	

खाद्यवस्तुको नाम	पौष १ को मूल्य		पौष १५ को मूल्य	
	१ नं	२ नं	१ नं	२ नं
मेथी-प्रतिकिलो			२१०	
ज्वानो-प्रतिकिलो				
गहत			५००	
काँचो बदाम-प्रतिकिलो			२५०	
मुरली मकै			१७०	

स्रोत: नेपाल खुद्रा व्यवसायी संघ, काठमाण्डौ

*पौष महिनाको १ गतेको मूल्य प्रकाशन नगरिको

११. खाद्य वस्तुको मासिक औषत मूल्यको तुलना

वाणिज्य विभाग तथा वाणिज्य कार्यालयहरूबाट संकलित मूल्य अनुसार केही खाद्यवस्तुको मासिक औषत मूल्य रु. मा आएको परिवर्तन तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं ७ प्रमुख खाद्यवस्तुमा भएको परिवर्तन(प्रतिशतमा)

क्र.सं	वस्तुको नाम	ईकाई	मंसिर	पौष	परिवर्तन (%)
१	जनरल सोना मन्सुली	के.जी.	७०.६७	७३	२.७४
२	स्टिम जिरा मसिनो	के.जी.	८९.८७	८७	-३.६३
३	जनरल जीरा मसिनो	के.जी.	८७.६०	८५	-३.४२
४	बास्मती चामल	के.जी.	१७५.४०	१७७	१.१४
५	मोटा चामल	के.जी.	६०.००	६२	२.६७
६	मकै	के.जी.	१४९.५०	१५३	२.०१
७	गहुँ	के.जी.	५५.५६	५०	-१०.००
८	आँटा	के.जी.	६९.२०	७१	२.६०

९	मैदा	के.जी.	७०.२७	६९	-१.८०
१०	सूजी	के.जी.	९७.८०	९६	-२.२५
११	ताईचिन	के.जी.	११४.००	१०९	-४.३९
१२	पातलो चिउरा	के.जी.	८१.२०	८७	७.१४
१३	मसुरो(मसिनो)	के.जी.	१५३.८३	१५२	-१.०६
१४	मसुरो(मोटो)	के.जी.	१४७.००	१४८	०.८२
१५	मास दाल	के.जी.	१९२.६०	१९९	३.१२

स्रोत: बाणिज्य आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग

प्रस्तुत तालिका अनुसार गत महिनासँग तुलना गर्दा पातलो चिउराको मूल्यमा अत्याधिक ७.१४% मूल्यवृद्धि रहेको, गहुँ को मूल्यमा सबैभन्दा बढी १०.००% को गिरावट भएको तथा तुलना गरिएका कुनैपनि वस्तुको मूल्य स्थिर नरहेको देखिन्छ। धान र चामलको निर्यातमा भारत सरकारले गरेको प्रतिबन्धका कारणले गर्दा यस सिजनमा धान उत्पादन र बजारीकरण हुने प्रमुख समय भएकोले सबै प्रकारका चामलको मूल्य घट्नुपर्ने भएतापनि चामलको मूल्यमा अपेक्षित गिरावट नआएको तर जनरल सोना मन्सुली, बास्मती र मोटा चामल बाहेक अन्य चामलको मूल्यमा ३.५% भन्दा बढीको गिरावट देखिएको छ।

१२. मूल्यलाई प्रभाव पार्ने तत्वहरू:

मूल्य आफैमा परिवर्तनशील तत्व होईन। कुनै पनि वस्तुको मूल्यलाई मुख्यतः वस्तुको माग र आपूर्तिले प्रभाव पार्ने गर्दछ। माग र आपूर्तिको अतिरिक्त वस्तुको मूल्यलाई इन्धनको मूल्य, विदेशी मुद्रा विनिमय दर आदि तत्वहरूले प्रभाव पार्दछ। ती मध्ये समिक्षा अवधिमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा भएको परिवर्तन तथा अमेरिकी डलरको विनिमय दरमा भएको परिवर्तनको बारे तल प्रस्तुत गरिएको छ।

१२.१ पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा भएको परिवर्तन

वस्तुको मूल्यलाई प्रभाव पार्ने तत्व मध्येको एक इन्धन अर्थात पेट्रोलियम पदार्थ हो। यस समिक्षा अवधिमा पेट्रोलिय पदार्थको मूल्यमा तिन पटक परिवर्तन भएको देखिन्छ। सो अवधिमा मूल्यमा भएको परिवर्तन तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ८: पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य (रु.मा)

मिति	पेट्रोल	डिजेल	मट्टितेल	ग्यास	एविएशन फ्यूल (ड्यूटी)	एविएशन फ्यूल (ड्यूटीफ्री)
माघ १	१६६	१५६	१५६	१८९५	१३६	१०३५
पौष १५	१६७	१५७	१५७	१८९५	१३६	१०३५
मंसिर २९	१६७	१५७	१५७	१८९५	१३६	१०३५

स्रोत: www.noc.org.np/retailprice

१२.२ अमेरिकी डलरको विनिमय दरमा भएको परिवर्तन

मूल्यलाई प्रभाव पार्ने अर्को महत्वपूर्ण तत्वमा विदेशी मुद्रा विनिमय दर पनि एक हो। विदेशी मुद्राको तुलनामा नेपाली पैसा कति बलियो छ अर्थात विदेशी मुद्रा खरिद गर्न नेपाली कति रुपैयाँ खर्च गर्नुपर्ने अवस्था छ, सो कुराले मुख्यतः आयातित वस्तुको मूल्य घटबढ असर गर्दछ। समिक्षा अवधिको १ अमेरिकी डलरको विनिमय दर (खरिद तथा बिक्री दर) तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ९ एक अमेरिकी डलरको विनिमय दर (रु.मा)

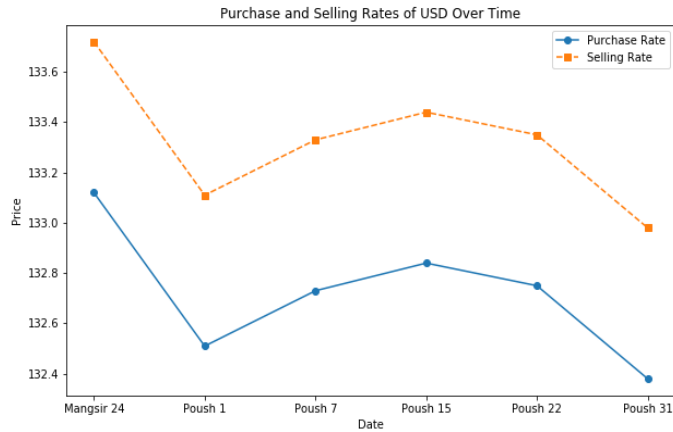
मिति	खरिददर	बिक्रीदर
मंसिर २४	१३३.१२	१३३.७२
पौष १	१३२.५१	१३३.११
पौष ७	१३२.७३	१३३.३३
पौष १५	१३२.८४	१३३.४४

पौष २२	१३२.७५	१३३.३५
पौष ३१	१३२.३८	१३२.९८

स्रोत: www.nrb.org.np/forex

यस अवधिमा मंसिर २४ गते १ अमेरिकी डलर को खरिद दर रू १३३.१२ तथा बिक्रीदर रू १३३.७२ रहेकोमा पौष ३१ सम्म आइपुग्दा ०.५६% को गिरावट भई १ अमेरिकी डलरको खरिद दरमा रू १३२.३८ तथा बिक्री दर रू १३२.९८ कायम भएको देखिन्छ।

चित्र नं ७: अमेरिकी विनिमय दरको उतार चढाव

१२.३ उत्पादन लागत तथा पूँजीको लागत अवस्था

यस महिनाको समिक्षा अवधिमा अमेरिकी डलरसँगको विनिमय दरमा वृद्धि भई नेपाली रुपैयाँको अवमूल्यन हुनु, नेपाल सरकारले तोकेको न्यूनतम पारिश्रमिक दरमा वृद्धिले गर्दा उत्पादन लागतमा वृद्धि भएको छ। त्यस्तै बैंकको ब्याजदरमा हुने परिवर्तनले समेत लागत मूल्यमा परिवर्तन भई प्रभाव परेको देखिन्छ।

१२.४ समसामयिक घटनाक्रमहरू

हालको समिक्षा अवधि भर्खरै चाडवाड सकिएको समयमा भएकोले वस्तुको मागअनुसार मूल्यमा सामान्य बढोत्तरी भएको तथा सो समयमा बढेको मूल्य अपेक्षित घटन सकेको देखिदैन।

त्यस्तै विगतमा रुस र युक्रेनमा भएको द्वन्दको प्रभाव समेत नेपाली बजारमा निरन्तर रूपमा परेको देखिन्छ। यसले गर्दा आयातित खानेतेलको मूल्यमा प्रत्यक्ष वृद्धि भएको छ। साथै भारत सरकारले विभिन्न वस्तुमा लगाउने गरेको दरमा गरेको परिवर्तन, २०२३ जुलाई २० को निर्यात प्रतिवन्धले समेत नेपाली बजारमा खाद्यान्न, प्याज लगायतका वस्तुमा प्रभाव परेको देखिन्छ।

१३. सारांश

- आ.व. २०८०/०८१ को पौष महिनामा संकलन गरिएका अत्यावश्यक वस्तुहरूको मूल्य सूचीको विश्लेषण गर्दा अधिकांश वस्तुमा सामान्य मूल्य वृद्धि भएको देखिन्छ। भारतले वास्ती वाहेक अन्य प्रकृतिका चामलको नेपालमा निर्यात रोक लगाउने निर्णय गरेको कारण चामलको बजार मूल्यमा तथ्याङ्कीय आधारमा अघिल्लो महिनामा बढोत्तरी भएकोमा यस महिनामा मूल्य सामान्य बढोत्तरी रहेको देखिन्छ तर जिरा मसिनो चालको मूल्यमा भने ३.५% भन्दा बढिको गिरावट देखिन्छ।
- यस महिनाको समिक्षा अवधिमा अधिकांश तरकारी तथा फलफूलको मूल्य वृद्धि भएको देखिन्छ। केही मौसमी तरकारीको मूल्य घटेको देखिन्छ। यसका साथै तरकारीको मूल्यमा स्थिरता कायम नरहेको पनि देखिन्छ अर्थात् तरकारीको मूल्यमा उच्चउतार चढाव रहेको देखिन्छ।
- त्यस्तै पौष महिनामा समेत भारतले प्याजको निर्यातमा लगाएको कारणले गर्दा प्याजको मूल्यमा तिब्र बढोत्तरी भएको र पौष १

को औषत मूल्य रू १४० प्रतिकेजी रहेकोमा महिनाको अन्त्यमा आईपुग्दा केही घटेर प्रतिकेजी औषत रू. ८२.३ पुगेको छ। विभागको निरन्तर अनुगमन तथा कारवाहीको कारण उच्च मूल्यवृद्धिको विन्दुमा रहेको प्याजको मूल्य अपेक्षित रूपमा नियन्त्रणमा ल्याईएको छ।

- खाद्यान्नजन्य वस्तु उत्पादन हुने समयमा मूल्यवृद्धि अपेक्षित घटन नसकेको अवस्थालाई नियमन गर्न विभागले प्रचलित कानूनको अधिनमा रही नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्नुपर्ने हुन्छ।
- मूल्यलाई प्रभाव पार्ने तत्वहरू मध्ये पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य अध्ययन गर्दा यस महिना डिजेल पेट्रोल र मट्टितेलको मूल्य प्रतिलिटर रू १ ले बढेको, एल.पी. ग्यासको तथा एविएशन टर्वाइन फ्यूलको मूल्य स्थिर देखिएको हुँदा वस्तुको दुवानीमा न्यून वृद्धि नभएतापनि मूल्य नियन्त्रणमा प्रभाव परेको देखिदैन।
- मूल्यलाई प्रभाव पार्ने अर्को तत्वमा विदेशी मुद्राको विनिमय पनि एक हो। यस महिना अवधिमा अमेरिकी डलरको मूल्य तुलनात्मक रूपमा घटेको देखिन्छ। यस महिनाको सुरुवातमा १ अमेरिकी डलरको मूल्य बराबर बिक्रि दर रू. १३३.७२ रहेकोमा अन्तमा बिक्रि दर रू. १३२.९८ पुगेको देखिन्छ। विदेशी मुद्राको विनिमय दरमा गिरावट हुँदा प्रतीतपत्र जारी गरी तेस्रो मुलुकबाट अत्यावश्यक खाद्यान्न तथा अन्य वस्तुहरूको आयात मुल्यमा उतारचढाव आई लागत घट्ने हुन्छ। फलस्वरूप वस्तुको खरिद लागत घट्न गई उपभोक्ताले सस्तोमा वस्तु प्राप्त गर्नुपर्नेमा सामान्य मूल्यवृद्धिको सामना गर्नुपर्ने अवस्था सृजना भएको छ।

- भारतले प्याजको निर्यातमा प्रतिबन्ध लगाएको बावजुद नेपाली बजारमा भारतीय प्याज पर्याप्त भेटिएको छ। सीमा नाकाबाट तस्करी भई नेपालमा आउने प्याजको एकातर्फ उच्च मूल्यमा खरिद गर्नुपर्ने, अर्कोतर्फ गुणस्तरीयताको विषय परिक्षण गर्नुपर्ने हुन्छ। चोरी पैठारी नियन्त्रणलाई भन्सार कार्यालयहरूले नियन्त्रण गर्नुपर्ने हुन्छ।

१४. मूल्य विश्लेषणको आधारमा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागले चाल्नुपर्ने कदमहरू:

बजारमूल्य मा हुने अत्याधिक उतार चढाव तथा कालोबजारी नियन्त्रणका लागि वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागले साथै सरोकारवालाहरूले देहायका कदमहरू अवलम्बन गर्दा मूल्य नियन्त्रण तथा उपभोक्ता संरक्षण थप प्रभावकारी हुने देखिन्छ।

- ✓ उपभोक्ता संरक्षण सम्बन्धी प्रचलित ऐन, नियम, निर्देशिकाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने,
- ✓ बजार अनुगमन सघन, नियमित, प्रभावकारी एवं प्रदर्शनीय प्रभाव पार्नेगरी सम्पादन गर्ने,
- ✓ सूचनाका आधारित बजार अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्ने,
- ✓ वस्तु र सेवाको उत्पादन भएको श्रोत, आयात विन्दु देखिनै मूल्यको विश्लेषण गरी विभिन्न तह हुँदै उपभोक्ता सम्म पुग्दाको मूल्य यथार्थपरक रहे/नरहेको विश्लेषण गर्ने,
- ✓ पैठारी, उत्पादन तथा बिक्री वितरण गरिने हरेक वस्तुमा अधिकतम खुद्रा मूल्य (MRP) अनिवार्य अंकित गर्ने,

- ✓ सिन्डिकेट, कार्टेलिड, कालोबजारी जस्ता अपराध माथि शुन्य सहनशीलता अपनाई तुरुन्त कारवाहिको दायरामा ल्याई स्वच्छ, मर्यादित र उपभोक्तामैत्री बजार स्थापना गर्ने,
- ✓ पैठारीकर्ता, उत्पादक, वितरक तथा उपभोक्ता सबैले आ-आफ्नो कर्तव्य, दायित्व र अधिकारको परिपालना गर्ने,
- ✓ आम उपभोक्ताहरूमा उपभोक्ता संरक्षण र अधिकारको विषयमा सचेतना फैलाउन विविध चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने,
- ✓ विभागले आपूर्ति व्यवस्थापनको सूचना चुस्त, दुरुस्त राख्न सूचना प्रविधिको महत्तम उपयोग गर्ने,
- ✓ बजारको तह तथा वितरणका तहहरू निर्धारण गर्ने, तहहरूलाई यथासम्भव घटाउने,
- ✓ वस्तुको आयातमा निर्भर हुनुपर्ने वर्तमान अवस्थालाई न्यून गर्न उत्पादनमा जोड दिने,
- ✓ उपभोक्ता संरक्षणका क्षेत्रमा कार्य गर्ने संघ संस्था, उद्योगी व्यवसायी, वितरक र विभागबीच निरन्तर समन्वय, सहकार्य र अन्तरक्रिया गरी बजारलाई स्वच्छ, मर्यादित र मूल्य नियन्त्रण गर्न एकिवद्ध भएर कार्य गर्ने,
- ✓ तथ्यांकहरू नियमित संकलन, तथ्यांकको वैधता परिक्षण, प्रशोधन गरि नियमित रूपमा प्रकाशन गर्ने, उपभोक्तालाई सूचित गराउने तथा तथ्यमा आधारित नीति निर्माणलाई जोड दिने,
- ✓ उपभोक्ता संरक्षणसंग सम्बन्धित सबै सरकारी निकायहरूको नियमित समन्वय, छलफल र बैठक गरि कृतिम अभाव, मूल्य वृद्धि, न्यून विजकीकरण, कालोबजारी नियन्त्रण लगायतका कार्य नियन्त्रण गर्न सहकार्य गर्ने।

सन्दर्भग्रन्थ सूची

- अत्यावश्यक वस्तुहरूको चौमासिक मूल्य विश्लेषण, दोस्रो चौमासिक २०७९/०८०, वाणिज्य आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग बबरमहल, काठमाडौं।
- उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ तथा उपभोक्ता संरक्षण नियमावली, २०७६, नेपाल कानून किताब व्यवस्था समिति।
- बजार अनुगमन निर्देशिका, २०७९, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं।
- <https://kalimatimarket.gov.np/price>
- <https://www.nrb.org.np/forex/>
- www.noc.org.np/retailprice
- www.kbsnepal.org.np
- <http://www.dairydev.com.np/>